

٢٢٢١٣١٤
١٤٠٠/١١/١٤

قطب الدين محمود بن مسعود الشيرازي

(٦٣٣-٧١٠ هـ.ق)

التحفة السعدية

المجلد الأول

www.ketab.ir

التصحيح و التحقيق و المقدمة

الدكتور نجفقلي حبيبي

عضو الهيئة العلمية بجامعة طهران

شماره مسلسل ۱۰۸۱۹

شماره انتشار ۴۴۵۱

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	قطب‌الدین شیرازی، محمودبن مسعود، ۶۳۴-۷۱۰ ق.
عنوان قراردادی	القانون فی الطب. شرح
عنوان و نام پدیدآور	التحفة السعدية / تألیف قطب‌الدین محمودبن مسعود الشیرازی؛ تصحیح نجفقلی حبیبی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	ج ۴.
فروست	انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۴۵۱.
شابک جلد اول	978-964-03-0244-6
شابک دوره	978-964-03-0245-3
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	عربی
یادداشت	کتاب حاضر مقدمه‌ای فارسی دارد.
یادداشت	کتاب حاضر شرح کتاب "القانون فی الطب" تألیف ابن سینا است.
یادداشت	کتابنامه.
یادداشت	نمایه.
موضوع	ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. القانون فی الطب - نقد و تفسیر
موضوع	پزشکی سنتی - متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Traditional Medicine - Early Works to 20th Century
موضوع	پزشکی اسلامی - متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Medicine, Islamic - Early Work to 20th Century*
موضوع	داروشناسی - متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Pharmacology - Early Works to 20th Century
شناسه افزوده	حبیبی، نجفقلی، ۱۳۲۰ - مصحح
شناسه افزوده	ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. القانون فی الطب. شرح
شناسه افزوده	دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات. University of Tehran. Press
شناسه افزوده	انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
رده‌بندی کنگره	R1۲۸/۳ ۱۴۰۰
رده‌بندی دیویی	۶۱۰
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۲۲۶۶۶

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.
(این کتاب با کاغذ حمایتی به چاپ رسیده است.)

عنوان: التحفة السعدية (جلد اول)

تصنيف: قطب‌الدین محمودبن مسعود الشیرازی

تصحیح، تحقیق و مقدمه: دکتر نجفقلی حبیبی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران و انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مصحح است»

بها: ۳۵۰۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

http://press.ut.ac.ir - تارنما: press@ut.ac.ir

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

مقدمة المصحح	١١
المقدمة	٣٥
الفن الأول	٥
في حدّ الطبّ وموضوعاته من الأمور الطبيعية	٦٧
الطبّ في اللغة والاصطلاح	٦٨
مباحثات حول حدّ الطبّ	٦٩
في الفرق بين العلم والمعرفة وأيضاً مجادلات في حدّ الطب	٧٢
مناقشات أخرى حول هذا التعريف	٧٩
مشاجرات على كلام الشيخ في حدّ الطبّ والدفاع عنه	٨٢
حدّ الطب عند الفاضل الشارح وما قيل فيه	٩٢
في أنّ كلا قسميّ الطب - العلمي والعملي علم	٩٥
مناقشات في ما يشتمل عليه حدّ الطب من الصحة والمرض والحالة الثالثة لا صحة ولا مرض	١٠٣
في تحقيق حدّ الصحة وتعريف بعض الاصطلاحات	١٠٧
مناقشات حول تعريف الصحة والمرض	١٠٨
الفصل الثاني - في موضوعات الطبّ	١٢٢
في بيان موضوعات الجزء النظري من الطبّ	١٢٦
في أنّ العلم بالشيء يحصل من جهة العلم بأسبابه	١٢٧
في الأسباب الأربعة المادية والصورية والفاعلية والغائية وما يتعلق بها	١٣١
في الأسباب المادية	١٣٣
في الأسباب الفاعلية	١٣٨

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة المصحح

کتابی که در پیش رو دارید مجلد نخست از کتاب چهار جلدی التحفة السعدیه است که شرحی است بر بخش اعظم کتاب اول قانون ابن سینا در طب. نویسنده کتاب علامه قطب الدین شیرازی، ابوالثناء محمود بن مسعود بن مصلح فارسی کازرونی شیرازی است. در باب اجزاء این معرفی به اجمال نکاتی متذکر می‌شود:

الف - در باره ابن سینا (۳۷۰ - ۴۲۸ هـ) در طول بیش از هزار سالی که چشم از جهان فرو بسته است بسیار گفته و نوشته اند و نیازی نیست که در این مقدمه نیز به او پرداخته شود

ب - در باب کتاب عظیم «القانون» نیز سخن بسیار گفته شده است از جمله به بیان صاحب این قلم در مقدمه کتاب اول القانون، از انتشارات بنیاد علمی و فرهنگی بوعلی سینا - همدان، ۱۳۹۷ شمسی. نکته مهمی در التحفة السعدیه در باب نسخه خطی القانون ذکر شده است که تا کنون در جایی ندیده‌ام: قطب الدین شیرازی، از مشاهیر نسخه‌ای از القانون که در حواشی آن اصلاحاتی با خط خود ابن سینا در مراغه وجود داشته است، یاد کرده است^۱: «دونکته عجیب در این سخن قطب الدین قابل تأمل است یکی خط ابن سینا و دیگری حواشی او بر نسخه‌ای از قانون».

ج - اما در باب قطب الدین شیرازی با ۷۶ سال عمر بسیار مفید، اجمالاً باید گفت او یکی از شخصیت‌های علمی برجسته دوره تمدن اسلامی است که در دوره ایلخانان مغول می‌زیسته است. وی از شاگردان برجسته خواجه نصیر الدین طوسی است و در حوزه‌های مختلف علمی از جامعیت کم‌نظیری برخوردار بوده است. از جمله در علوم ریاضی، هندسه، فلک شناسی، فقه، اصول فقه، تفسیر، حدیث، ادب، فلسفه، عرفان، طب

۱. هكذا لفظ الكتاب في جميع النسخ التي وقعت إلينا حتى التي عليها خط الشيخ وإصلاحاته على ما وجدناه في الرصد الجديد بمراغة.

و تصوف که در اغلب این علوم آثار ارزشمند و برجسته‌ای از او به یادگار مانده است. نسخه‌های فراوان از آثار قطب الدین موجود در کتابخانه‌های مهم و تاریخی جهان، از موقعیت ممتاز علمی او حکایت دارد و شاهدهی است بر آن که آراء و اندیشه‌های او عموماً از مقبولیتی تحسین برانگیز بهره مند بوده است.

با توجه به این که:

۱) در یاد نامه کنگره بزرگداشت حکیم قطب الدین شیرازی که در دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۱۳۹۱ ش برگزار شد، از سوی اهل فضل به جوانب مختلف زندگی او پرداخته شده است؛

۲) با توجه به این که در مقدمه یادنامه «مجموعه قطب الدین شیرازی» از انتشارات کتابخانه آية العظمی مرعشی نجفی، ۱۳۹۱ ش. که به مناسبت کنگره بزرگداشت حکیم قطب الدین شیرازی منتشر شده است شرح حال او به تفصیل و مستند به قلم توانای محقق عظیم الشأن حضرت آية الله دکتر سید محمود مرعشی ریاست عالیّه کتابخانه مرحوم آية الله العظمی مرعشی نجفی نوشته شده است؛

۳) در مقدمه محققان و مفصل مرحوم استاد سید محمد مشکوة بر درة التاج به تفصیل در این باب سخن رفته است؛

۴) با توجه به این که متن کامل مقدمه التحفة السعدية که گزارشی از شرح زندگی علمی قطب الدین شیرازی به قلم خود او است، به صورت کامل در مقدمه همین کتاب آمده است، خود را از تفصیل زندگی این حکیم جامع الأطراف معذور دانسته، به ذکر همین چند نکته مختصر که پیش از این آمد اکتفا می شود.

۱. رجوع شود به یادنامه همایش بین‌المللی بررسی آثار واحوال حکیم قطب الدین شیرازی ۱۳۹۱ ش، تهران، کتاب رواق اندیشه، ۱۳۹۵.

۲. مجموعه قطب الدین شیرازی چاپ عکسی از روی نسخه کتابخانه آية العظمی مرعشی، به خط قطب الدین شیرازی با تاریخ کتابت ۶۸۵ هـ زیر نظر ویشگفتار فارسی سید محمود مرعشی نجفی، ۱۳۹۱ ش با گزارش انگلیسی پروفیسور زابینه اشمیتکه و دکتر رضا پور جوادی از ص ۷ تا ۲۳.

۳. درة التاج لغرة الدّجاج. چاپ سوم، انتشارات حکمت ۱۳۶۹ ش.